

Museum Tusulanums Forlag
Pressemeddelelse

Museum Tusulanum Press
Oktober 2017

Til Rigets forsvar og Byens gavn

Københavns byplanlægning 1600–1728

af Bjørn Westerbeek Dahl

Til Rigets forsvar og Byens gavn giver et helt nyt billede af, hvor stor betydning de udbygninger, som gennemførtes i 1600-tallet og begyndelsen af 1700-tallet, havde for København. Byen forvandlede i perioden fra en lille by af middelalderligt tilsnit til 'Kongens København', der med lange lige gader og symmetri bar præg af barokkens idealer og var omsluttet af volde og grave, der gav byen den ramme, den havde frem til fæstningens nedlæggelse i 1870.

BJØRN WESTERBEEK DAHL er bibliotekar og historiker. Tidligere ansat på bl.a. Rådhusbiblioteket i København, nu medarbejder ved Danmarks Kirker, Nationalmuseet. Han er formand for Selskabet for Københavns Historie og har tidligere udgivet monografier om bl.a. Fredericias og Nyborgs fæstningsværker.

UDKOMMER 27. OKTOBER 2017

Til Rigets forsvar og Byens gavn *Københavns byplanlægning 1600–1728*

Bjørn Westerbeek Dahl

3 bind • 1.070 sider • rigt illustreret

Indb. • 24,5 × 27,2 cm

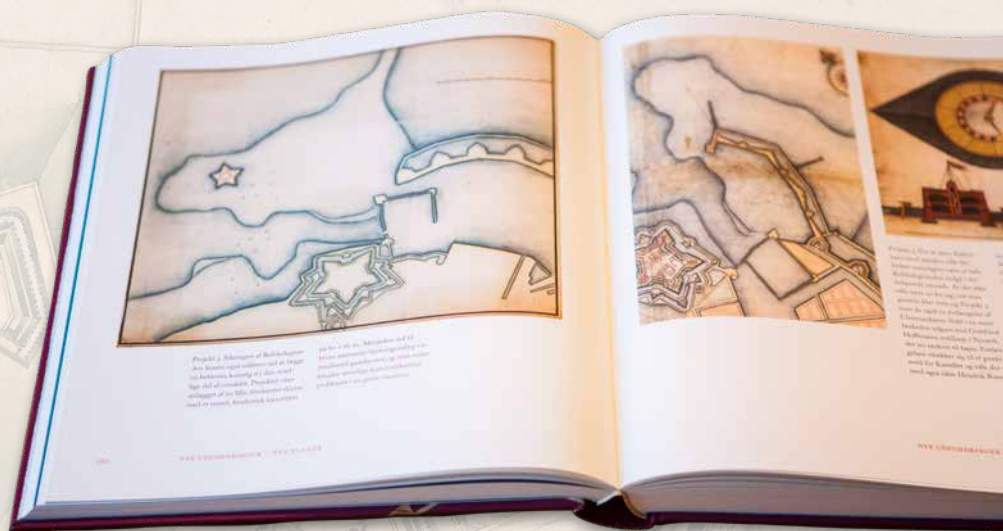
ISBN 978 87 635 4501 3

DKK 1.200 • \$ 192 • € 161

For yderligere oplysninger kontakt venligst:

Museum Tusulanums Forlag
Salg og marketing
Dantes Plads 1
1556 København V
info@mtp.dk • 3234 1414

Kontakt til forfatteren mhp. interview e.l.
kan ligeledes formidles via forlaget.

Til Rigets forsvar og Byens gavn handler om Københavns militære og civile byplanlægning i årene 1600–1728. Værket består af tre rigt illustrerede bind.

FØRSTE BIND omhandler perioden fra 1600-tallets begyndelse og frem til ca. 1660. I denne periode fornyede Christian den 4. fuldstændig de gamle fæstningsværker omkring København, og med digebyggeren Johan Sems som byplanlægger anlagde han Christianshavn som en helt ny og befæstet by. Christian den 4. ønskede at udvide hovedstaden endnu mere, men der var stor uenighed mellem kongen på den side og Rigsrådet og prins Christian på den anden. I 1649, året efter Christian den 4.s død, blev der således udarbejdet en ny generalplan, der omfattede moderne fæstningsanlæg og en byplan for nye kvarterer både inden og uden for voldene. Der blev anvendt helt nye byplansprincipper, som nøje fulgte den tyske fæstningsbygger Adam Freitages idéer. De nye kvarterer blev lagt i et rudenetmønster udviklet af ingeniørerne Georg Hoffmann og Peter Bysser. I denne tilstand mødte svenskerne i 1658 den danske hovedstad, der i februar 1659 viste sit værd ved at afværge deres stormangreb på byen.

ANDET BIND handler om perioden fra enevældens indførelse og frem til 1728. I denne periode blev byplanlægningen i høj grad påvirket af den berømte hollandske ingeniør Hendrik Ruse, som i 1660'erne ændrede planerne for udbygningen af

København ved at bygge Kastellet og ændre voldanlæggene. Ruse ønskede i langt højere grad at tilpasse byen til barokkens byplanidealer. Dog blegnede Ruses stjerne, og andre tog over i udarbejdelsen af byplanlægningen. Samtidig skabte udviklingen i søartilleriet i 1680'erne en risiko for, at København kunne blive bombarderet fra søsiden, hvorfor man allerede i 1690'erne forsøgte at sikre sig ved hjælp af bl.a. store nyanlæg mod nord. Planerne var mange og storslåede, og de rulles i dette værk op for første gang. Bestræbelserne på at give byen et barokt præg fortsatte, og man arbejdede særligt på at gøre Kongens Nytorv til byens centrale torv med den forgyldte rytterstatue af Christian den 5. i midten, strålende som en lokal sol i sin residensstad.

I årene mellem 1660 og 1728 blev København på mange måder ændret mere dramatisk end i de forløbne 500 år.

TREDJE BIND fortæller om fæstningens bygninger og folkene bag byplanlægningen og udførelsen, samt administrationen af fæstningsværket og forholdet mellem den civile by og fæstningen og dennes folk.

Talrige ingeniører og konduktører var involveret i planlægningen og opførelsen, mens skiftende kommandanter havde det overordnede ansvar for anlæggene. Frem til Svenskekrigene 1658–1660 blev volderbejdet udført af daglejere, og bevarede arbejdslistene fortæller, at mange af disse var kvinder. Efter 1660 blev de erstattet af udskrevne og hvervede soldater, der var billigere i drift og mere effektive. Da fæstningsværkerne var færdige, blev de administreret af kommandanten, under hvis ansvar bl.a. voldemesteren fungerede. Hans ansvarsområder inkluderede den systematiske udplantning af træer og buske, som skulle få området til at fremstå som en grøn "oase" for "honette" københavnere, der her fik lov til at promenerer og nyde udsigten ud over de tyndt bebyggede forstæder. Vagter sikrede at uvedkommende ikke fik adgang til voldene og en hundefanger sørgede for, at hunde ikke ødelagde de kostbare jordværker.

Fæstningen gav naturligvis anledning til konflikter, men i det store hele var dens repræsentanter og borgerne interesseret i harmonisk sameksistens. Det kom særligt til udtryk i reguleringen af portenes åbningstider og samarbejdet om at føre vandledninger ind til byen gennem voldgrav og vold.

En af hovedpointerne i bogen er netop at understrege, at bygningsværket både var til rigets forsvar og byens gavn.

Bogforum

Lørdag den 11. november kl. 15.00 præsenteres bogen på BogForum på scene C2-015A, hvor forfatteren interviewes af historiker John Erichsen.